

KRAPINA – NOVI GRAD, ostatci utvrde, foto: K. Regan (gore); situacijski plan (dolje)

manji je ravnjak, koji od zapada prema istoku blago pada. Pristup utvrdi moguć je jedino sa zapada, zbog čega je na toj strani ispred humka podignut visok polukružni obrambeni nasip strmih stranica. Sam nasip ujedno je i najbolje očuvana obrambena cjelina Novoga grada. To je bio manji obrambeni kompleks izdužena ovalna tlocrta, dimenzija 57 m × 14 m. Od njega se na najvišoj točki utvrde sačuvao tek manji fragment zida u dužini od približno 25 m, koji u nekoliko manjih izlomljenih fragmenata omeđuje vrh humka sa zapadne i sjev. strane. Na zap. strani utvrde stajala je branič-kula, dok se na središnjim i ist. dijelovima humka nalazilo utvrđeno dvorište, koje je sa zap. strane zatvaralo ist. pročelje branič-kule. Budući da je branič-kula skromno očuvana, teško je bilo što reći o njezinu izgledu. Tek se može zaključiti da je prema van imala višekutni tlocrt, dok je stranu okrenutu prema dvorištu zatvarao ravan zid.

KRAPINA, plan naselja,
preuzeto iz *Hrvatski povijesni atlas*, Zagreb 2018.

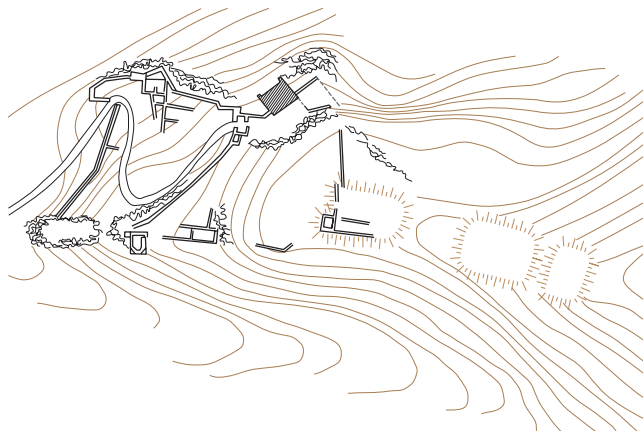
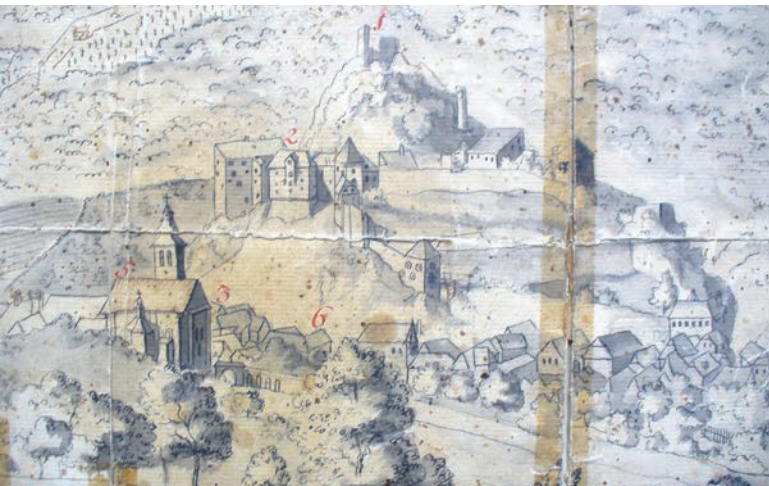
LIT.: E. Laszowski, *Hrvatske povijesne građevine*, Zagreb 1902; V. Klaić, *Krapinski gradovi i predaje o njima*, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, n. s., 10(1908-09); S. Ortner, *Povijest gradine i trgovišta Krapine* (pretisak), Krapina 1993; R. Vučetić, *Dvije vedute Krapine*, *Život umjetnosti*, 32(1998) 60; Ž. Tomićić, *Panonski periplus. Arheološka topografija kontinentalne Hrvatske*, Zagreb 1999; T. Tkalčec, *Arheološko blago Starog grada Krapine* (katalog izložbe), Krapina 2012; K. Regan, *Srednjovjekovne i renesansne utvrde Hrvatskog zagorja*, Donja Stubica 2017.

KRAPINA – STARI GRAD,

tvrdi grad ponad grada Krapine u Hrvatskome zagorju. U dokumentima se prvi put spominje 1248. pod nazivom *tvrdi grad Zagorje* (*castrum de Zegueria*), a tek 1330. kao *Krapina* (*castrum Korpona*). Njezini prvi poznati vlasnici bili su knezovi Zagorski, a zatim Gisingovci. U njihovim rukama Krapina je bila do 1339., kad su je Gisingovci, nakon poraza u sukobu sa slavonskim banom Mikcem Mihaljevićem, morali prepustiti ug.-hrv. kralju Karlu I. Robertu. Pod banskom i kraljevskom vlašću bila je do 1399., kad ju je kralj i car Sigismund Luksemburgovac darovao Hermanu II. Celjskomu, koji ju je pretvorio u glavno obiteljsko sjedište u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu te sjedište Zagorske grofovije. Nakon što je u Beogradu 1456. u atentatu stradao Ulrik II. kao posljednji muški potomak Celjskih, Stari grad u Krapini naslijedila je njegova udovica Katarina Branković, koja ga je već 1460. prodala Janu Vitovcu. U rukama njegovih sinova Stari grad bio je do 1488., kad ga je zbog njihove pobune u kraljevo ime zaposjeo Jakov Sekelj (*Székelj*). Iako je Matija Korvin u međuvremenu darovao Stari grad svom sinu Ivanišu Korvinu, Jakov Sekelj odbio ga je predati sve dok mu se ne podmire troškovi koje je imao u sukobu s Vitovcima. Spor između Jakova Sekelja i Ivaniša Korvina trajao je do njihove nagodbe 1494., kad je Ivaniš Korvin na ime duga dao u zalag Sekelju Vinicu, Trakošćan i Kamenicu, a on mu je zauzvrat prepustio, među ostalim, i krapinski Stari grad, koji je bio glavna Ivaniševa rezidencija. Nakon što je 1504. u njem preminuo, naslijedili su ga najprije sin Kristofor, poslije njegove smrti u ožujku 1505. udovica Beatrica Frankopan, a nakon njezine smrti 1510. njezin drugi suprug markgrof Juraj Brandenburški. Potkraj 1523. on ga je prodao Petru Kegleviću za 13 000 forinta. Budući da Petar nije uspio u cijelosti isplatiti Jurja, 1524. polovicu vlastelinstva prepustio je Mihovilu Imreffyju, koji je markgrofu isplatio ostatak duga od 6500 forinta, čime je krapinsko-kostelsko vlastelinstvo dobilo suvlasnike. Novi vlasnici postignuli su 1525. dogovor prema kojem je krapinski Stari grad pripao Mihovilu. Nakon što je Luka Sekelj ženidbom za

KRAPINA, NOVI GRAD i STARI GRAD, foto: D. Lovrić

KRAPINA – STARI GRAD, situacijski plan (desno); prikaz iz XVIII. st., Grafička zbirka HDA (lijevo)

Mihovilovu kćer Katarinu 1536. stekao Stari grad s pripadajućim posjedima, između novih suvlasnika vlastinstva počele su rasti tenzije, koje su povremeno prerastale u otvorene sukobe. Sukob između Keglevića i Sekelja privremeno je prekinut 1583., kad su Sekelji na tri godine založili Stari grad hrvatsko-slavonsko-dalmatinskom banu Ivanu II. Draškoviću. Kako nisu uspjeli vratiti zalog, kralj i car Rudolf II. Habsburgovac darovao je 1596. Stari grad Ivanu II. Draškoviću, koji je u njem 1598–1607. održao pet zasjedanja Sabora. Draškovići su nakon 1607. prodali Stari grad Mihovilu Sekelju. Poslije Mihovilove smrti Stari grad naslijedio je njegov sin Fridrik, koji ga je 1610. prodao Keglevićima za 78 000 florena. Prigodom uvođenja Keglevića u posjed Staroga grada, navodi se u ispravi da je on dijelom porušen, a dijelom oštećen. U takvu stanju održao se do 1714., kad je Petar VII. Keglević pokrenuo veliku obnovu.

Napušten je nakon razornoga potresa 1775. Poslije Keglevića ruševinama Staroga grada zagospodarila je obitelj baruna Lichtenberga, a zatim obitelj barunice Josipe Ottenfels, koja je 1882. obnovila juž. palas te uredila šetalište. U rukama njezine obitelji ruševine Staroga grada bile su do 1919., kad ih je barun Franjo Ksaver II. Ottenfels darovao gradu Krapini. Od 1924. u palasu se nalazila gostionica, 1953. u njem je otvorena zbirka Gradskoga muzeja Krapine, a od 1967. bio je sjedište Radija Hrvatsko zagorje – Krapina. Arheološka istraživanja na Starom gradu započela su 1994. i uspješno su nastavljena 2001., 2006. i 2008. – Ostaci Staroga grada nalaze se na hrptu i juž. padini krajnjega zap. ogranka Strahinšćice, koji je sa sjeverne i juž. strane dubokim usjecima odvojen od masiva Strahinšćice. Oblik ogranka Strahinšćice uvjetovao je izgled utvrde koja se širila od vrha prema podnožju u obliku nepravilna pravokutnika, dimenzija

KRAPINA – STARI GRAD, Zbirka Gj. Szabe,
Fototeka kulturne baštine MKM

170 m × 120 m. Taj nepravilan pravokutnik podijeljen je na gornju utvrdu ili jezgru, zatim na srednju utvrdu, u kojoj su izgrađeni rezidencijalni (dva palasa), sakralni (gradska kapela Sv. Trojstva) i gospodarsko-stambeni sadržaji (kompleks prostorija dijelom uklesan u padinu brda), te na donju utvrdu s nizom prostorija uz zap. bedem, koje su također mogle imati gospodarsku namjenu. Najstariji dio utvrde (jezgra) smjestio se na njezinoj najvišoj točki. To je manja romanička utvrda, dimenzija 33 m × 18 m, približno trapezasta tlocrta, s branič-kulom na jugozapad. uglu. Isprva se tomu najstarijemu dijelu Staroga grada pristupalo s istoka duž hrpta, koji je na nekoliko mjesta bio presječen dubokim jarcima, čime su dobivena dva odijeljena utvrđena odsječka u funkciji barbakana, koja su branila pristup jezgri. Pristupna staza, barbakani i utvrda bili su povezani drvenim mostovima. U srednjoj utvrdi najbolje se sačuvao zap. palas. Riječ je o jednokatnoj pravokutnoj građevini dugačkoj 20 i širokoj 14 m, pokrivenoj četverostrešnim krovom dugačka sljemena, podnožje kojega je s vanjske strane, zbog velike strmine, poduprto dvama snažnim kontraforima. U središnjem dijelu vanjskoga pročelja u visini prvoga kata nalazio se erker, koji

KRAPINA – ŠABAC, položaj utvrde, foto: N. Milčić

je u obnovi 1882. uklonjen, dok je uz ist. pročelje iste godine dograđen arkadni trijem. Tik uz njega stajao je sjev. palas, od kojega su se očuvali tek temelji vanjskoga pročelja. Unatoč tomu, njegov izgled u obliku visoke pravokutne građevine pokrivene jednostrešnim krovom sačuvan je na najstarijem prikazu Krapine, nastalom tik prije snažna potresa 1775. Ostaci donje utvrde nalaze se na južnom, nižem platou koji je bio zatvoren obrambenim zidovima u obliku nepravilna trokuta. Na najnižoj točki donje utvrde, na zap. uglu, nalazio se ulaz u cijeli kompleks, koji je bio branjen višekutnom i većim dijelom obnovljenom kulom. Od ulaza proteže se juž. obrambeni zid donje utvrde u smjeru jugoist. ugla donje utvrde, koji završava hridinom. Na toj se hridi najvjerojatnije nalazila jugoistočna ugaona kula Staroga grada, od kojega su danas očuvani neznatni ostatci.

LIT.: E. Laszowski, *Hrvatske povijesne građevine*, Zagreb 1902; V. Klaić, *Krapinski gradovi i predaje o njima*, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, n. s., 10(1908-09); S. Ortner, *Povijest gradine i trgovišta Krapine* (pretisak), Krapina 1993; R. Vučetić, *Dvije vedute Krapine*, *Život umjetnosti*, 32(1998) 60; Ž. Tomičić, *Panonski periplus. Arheološka topografija kontinentalne Hrvatske*, Zagreb 1999; T. Tkalčec, *Arheološko blago Starog grada Krapine* (katalog izložbe), Krapina 2012; K. Regan, *Srednjovjekovne i renesansne utvrde Hrvatskog zagorja*, Donja Stubica 2017.

KRAPINA – ŠABAC,

utvrđena kurija na vrhu brdskoga odvojka Šabac u jugozap. dijelu suvremene Krapine, s kojega se pruža pogled na cijelo mjesto. Prije gradnje utvrde brdo se u dokumentima nazivalo *Veternica* ili *Bobovje*. Petar Keglević sagrađio je između 1525. i 1540. Šabac kao reprezentativno sjedište na svom dijelu krapinskoga posjeda. Iako se o njezinu izgledu i veličini ništa ne zna, rezidencija je ipak bila toliko velika i reprezentativna da je u njoj 1540. proslavljena svadba Petrove kćeri Ane i Gašpara Ernuszta. Zbog toga što je nakon Ernusztove smrti iste godine zaposleo njegova imanja te ih protupravno držao, Petar je 1546. bio proglašen veleizdajnikom, a ug.-hrv. kralj Ferdinand I. Habsburgovac zaplijenio je Petrova krapinska imanja te ih dao u zalog Jakovu Sekelju (*Székelj*) za 2000 zlatnih florena. Keglevići su držali da su tom transakcijom prevareni te je izbio višegodišnji sukob između dviju obitelji. Nakon što je 1557. kralj potvrdio Keglevićima posjedovanje Šapca i pripadajućih posjeda, oni su započeli s utvrđivanjem svoje krapinske rezidencije, koja se 1573. navodi kao kurija zidana na način utvrde (*curia mea sub castro Krapyna, in modo fortaliti erectam*). Pretvaranje Šapca u manju utvrdu naljutilo je Sekelje te su zbog toga izbili novi oružani sukobi na vlastelinstvu, koji su kulminirali za Seljačke bune 1573., kad su Sekelji iskoristili priliku te Šabac opljačkali i razorili. Keglevići su potom Šabac obnovili i još bolje utvrdili, pa se u izvorima više ne spominje kao utvrđena kurija, nego kao manja utvrda (*fortalicum Sabacz*). Obnova Šapca bila je povod žestocemu sukobu Keglevića, Sekelja i njihovih familijara, okončanomu 1581. presudom na štetu Keglevića. Jedna od točaka presude bila je odluka o rušenju Šapca, što je i učinjeno iste godine.

LIT.: S. Ortner, *Povijest gradine i trgovišta Krapine* (pretisak), Krapina 1993; R. Vučetić, *Prostorni razvoj srednjovjekovne Krapine*, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 24(2000); K. Regan, *Srednjovjekovne i renesansne utvrde Hrvatskog zagorja*, Donja Stubica 2017.